Пацалова О.О., здобувач вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Будяченко О.М.,** викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО НЕПОІМЕНОВАНИХ ДОГОВОРІВ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Велика кількість людей у житті стикається з укладенням договорів, які у свою чергу задовольняють їх вимоги та відповідають законодавству.

Принцип свободи договору, закріплений у ст. 6, 627 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) як загальна засада цивільного законодавства, полягає в можливості для сторін укладати договори, як передбачені, так і не передбачені актами цивільного законодавства. У зв'язку з розвитком суспільних відносин все частіше укладаються договори, прямо не передбачені законодавством, але такі, що не суперечать його загальним засадам [1].

Виникає питання, а як укласти договори, яких не має в кодексі?

У науці цивільного права такі договори виокремлюють в окрему групу, даючи їм різні назви, такі як «нетипові», «аномальні», «некваліфіковані», «договори незвичайного змісту», тощо. Однак найбільш поширенішою їх назвою є «непоіменовані договори», яка обумовила відповідну класифікацію договорів на поіменовані та непоіменовані.

До поіменованих договорів слід відносити ті, можливість укладення яких прямо передбачено в ЦКУ та інших актах цивільного законодавства, наприклад, договір купівлі-продажу, поставки, міни, підряду тощо.

До непоіменованих належать договори, можливість укладення яких прямо не передбачено в актах цивільного законодавства (наприклад, договори про надання медичних, освітянських, аудиторських, маркетингових, рекламних, ритуальних та інших послуг).

Згідно Цивільного кодексу України, при укладанні договору сторони є вільними у виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. Отже, сторони мають право укладати як договори, прямо передбачені законодавством, так і не поіменовані договори, за умови додержання принципи свободи договору.

«Закон передбачає договори, які найбільш часто зустрічаються, але сторони можуть також укладати і не передбачені законом договори, аби їх зміст не суперечив загальним принциповим положенням вітчизняного

права», - так коментував існування непоіменованих договорів правознавець-цивіліст І.Б. Новицький [2].

В нормативних актах України термін «непоіменовані договори» не використовується. Через відсутність нормативного визначення, при укладенні таких договорів зменшення випадків визнання їх недійсними або нікчемними, слід дотримуватися загальних правил цивільного законодавства: 1). Договір має відповідати загальним засадам цивільного законодавства: неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя; неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, установлених Конституцією та законом; свобода договору; свобода підприємницької діяльності; судовий захист цивільного права та інтересу; справедливість, добросовісність та розумність (ст.3 ЦК) [1]. 2). Зміст договору не може суперечити актам цивільного законодавства, інтересам держави та суспільства, його моральним засадам. Договір має буди укладений у формі, яка передбачена законом. Для підписання договору сторони мають мати цивільну дієздатність, а також їхні дії мають бути вільними. 3). Договір повинен відповідати актам цивільного законодавства, звичаям ділового обороту, вимогам розумності та справедливості.

У непоіменованих договорах сторони самі повинні формулювати зміст договору і зобов'язань, при цьому вони можуть використовувати аналогію закону і загальні норми зобов'язального права, а також аналогію права, виходячи із загальних начал і сенсу цивільного законодавства, вимог сумлінності, розумності та справедливості.

Так, при укладені договорів про надання консалтингових, інжинірингових, аудиторських, рекламних, ритуальних послуг можуть бути застосовані відповідні положення гл. 61 («Підряд»), гл. 63 («Послуги. Загальні положення») Цивільного кодексу.

В.О. Горєв зазначає, що «вибір непоіменованого договору означає розробку невідомого цивільному законодавству договору, тому учасники цивільних відносин повинні достовірно знати, які положення цивільного законодавства і в якій послідовності підлягають застосуванню у випадку укладення ними такого договору» [3, с. 14].

Це є підставою для висновку про те, що конструкція непойменованих договорів створюються самими їх учасниками, тобто норми цивільно-правових актів безпосередньо непередбачені. Це договори, що регулюють відносини в різних сферах суспільної діяльності, а тому можуть існувати в найрізноманітніших формах.

Зміст договору складають його умови, які залежать від суті договору, що укладається, і поділяються на істотні та випадкові умови, щодо яких сторони дійшли згоди і які є індивідуальними для кожного договору.

Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Предмет непоіменованого договору є головною істотною умовою його дійсності. Що ж до інших істотних умов договору (зокрема, ціни та строку) то це залежить від того, який саме договір укладається - оплатний чи безоплатний, безстроковий або на визначений строк [4, с.164].

Водночас, непоіменований договір, крім істотних умов, визначених законодавством (щодо певних договірних видів), може містити й інші важливі умови - так звані непоіменовані умови. Вони виникають відповідно до сутності самого непоіменованого договору, оскільки сторони в договорі можуть передбачати будь-які умови, що не суперечать закону.

Підсумовуючи вище вказане, варто зазначити, що непоіменовані договори займають важливе місце, і визнання їх існування важливе перш за все для самих законодавців, адже стрімкий розвиток економіки, передбачає укладення даного виду договорів.

Як зазначав М. І. Брагінський, будь-які договірні відносини, що містять нові властивості, вимагають формування нового інституту.

Суттєву роль під час укладення непоіменованих договорів відіграє намір сторін укласти такий договір і добросовісно ставитись до цього, а в майбутньому - виконувати взяті на себе зобов'язання. Тому в процесі його укладення слід добре обмірковувати його умови, включати у зміст договору лише ті умови, що не порушують загальних засад цивільного законодавства, моральних засад суспільства, принципів добросовісності, розумності та справедливості.

Список літератури:

1. Цивільний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 4 лютого 2019 року.: (офіц. текст). Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2019.

2. Новицкий И.Б. Общее учение об обязательстве. Москва: Юридическая литература. 1950. 418 с.

3. Горєв В.О. Свобода договору як загальна засада цивільного законодавства України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В.О. Горєв. Київ, 2007. 22 с.

4. Мигалюк Л.В. Особливості змісту не пойменованого договору. Науково-інформаційний вісник Право. 2012. № 6. С.161-167.